

PRESOJA VPLIVOV RAZVOJNIH PROJEKTOV NA ARHITEKTURNO-KRAJINSKO IDENTITETO SLOVENIJE

EVALUATION OF THE IMPACT OF THE NATIONAL DEVELOPMENT PROJECTS ON THE LANDSCAPE AND ARCHITECTURAL IDENTITY OF SLOVENIA

UDK 71
COBISS 1.01 izvorni znanstveni članek
prejeto 20.8.2007

izvleček

Osnovna prednost slovenskega prostora je v relativno dobri ohranjenosti arhitekturno-krajinske identitete. To Slovenijo uvršča med tiste evropske države, ki naj bi bile v prihodnosti ne le "vrt Evrope", ampak tudi pomembna turistična in bivalna destinacija. Presoja načrtovanja razvoja prostora, ki naj gradi iz že ustvarjenih vrednot in ki obenem varuje posebnosti prostorsko-krajinske identitete, mora biti utemeljena z vzporednim poznavanjem specifičnosti slovenskega prostora. Ker pa v resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023 ta razmerja niso niti omenjena, je nujno opozoriti na pričakovane posledice vpliva na okolje. V analizi so izdelane kritične primerjave z obstoječimi specifičnimi strateškimi cilji Strategije prostorskega razvoja Slovenije, Operativnega programa upravljanja območij Natura 2000, najnovejšega Zakona o prostorskem načrtovanju – torej projektov, ki ohranjajo krajinsko in prostorsko identiteto – in izbranimi projekti Resolucije.

ključne besede:

Identiteta prostora, varstvo naravne in kulturne dediščine, vpliv na okolje.

abstract

Evaluation of Impacts of the National Development Projects 2007-2023 on Landscape- and Architectural-identity of Slovenia

The fundamental advantage of the Slovene territory is its relatively good preservation of the landscape identity. This value classifies Slovenia among those European countries that in future should be not only "the garden of Europe" but also one of the most important tourist and residential destinations. Evaluation of the planning methods for the development of the living space that should be built upon the existing values and that should at the same time preserve specifics of the landscape-identity, must be based upon the parallel knowledge of the specifics of the Slovene landscape identity. Because such relations in the "Resolution of the national developmental projects 2007-2023" are not mentioned it is urgent to direct attentions on possible and expected consequences on future environment. The analysis shows critical comparisons between existing strategic aims of the "Strategy of the development of the space in Slovenia", of the "Operative program for managing the regions of Natura 2000", of the most actual "Law for space-planning" – all of them the strategic projects that preserve specifics of the Slovene landscape-identity – and on the other side of the selected projects of the "Resolution".

key words:

Identity of space, protection of natural and cultural heritage, impact on environment.

Eno osnovnih izhodišč "Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023" naj bi bilo naslednje: Razvojni cilj Slovenije v mednarodnem okolju je, da bo s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in zavzetim delovanjem v mednarodni skupnosti v svetu postala prepoznavna in ugledna država [Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023, str. 10. - Ob navedenih ciljeh je postavljena tudi zahteva po obveznih strukturnih reformah za socialne reforme in povečanje blaginje v Sloveniji.]. Če naj bi presodili, ali cilji resolucije v resnici upoštevajo izhodiščne trditve, je kot primerjavo in podobno izhodišče treba povzeti današnja izhodišča za bodoče prostorske posege, ki so sestavni del vseh razvojnih strategij in obenem zakonske osnove za presojo vplivov posameznih strateških ali neposrednih odločitev.

"Strategija prostorskega razvoja Slovenije" (v nadaljnjem besedilu: prostorska strategija) je "... temeljni državni dokument o usmerjanju razvoja v prostoru. Podaja okvir za prostorski razvoj na celotnem ozemlju države in postavlja usmeritve za razvoj v evropskem prostoru. Določa zasnovo urejanja prostora, njegovo rabo in varstvo. Prostorska strategija izhaja iz upoštevanja družbenih, gospodarskih in okoljskih dejavnikov prostorskega razvoja. V skladu z načelom vzdržnega prostorskega razvoja, ki je njeno temeljno načelo, prostorska strategija uveljavlja smotno rabo prostora ter varnost življenja in dobrin. Poudarja prizadevanja za ohranitev prepoznavnosti prostora in krepitev identitete Slovenije ter

njenih lokalnih oziroma regionalnih identitet, kar v razmerah evropske konkurence ponuja primerjalne prednosti. Prostorsko strategijo sestavljata besedni in kartografski del [Odllok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (dSPRS), Uradni list RS 76/2004, str. 76. - Poleg splošnih določil je v Uvodu zahtevano tudi (cit.): Za razvoj krajine so podane usmeritve za ohranitev prepoznavnosti Slovenije z vidika kulturnega in simbolnega pomena krajine.].

Če torej povzamemo enega od predstavljenih osnovnih ciljev obeh ključnih dokumentov, naj bi bil to posebno skrben odnos do kulturne identitete, ki je v primeru tako obsežnih posegov v prostor, kot so predvideni v razvojnih projektih, prav gotovo prepoznavnost prostora in krepitev identitete Slovenije ter njenih lokalnih oziroma regionalnih identitet. Žal je mogoče ugotoviti, da se v besedilu Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih tako razložen pojem ne pojavlja in da je v resnici velik del načrtovanih posegov v prostor v nasprotju s cilji urejanja prostora.

Presoja v razmerju do Strategije prostorskega razvoja Slovenije

Da bi bilo mogoče presoditi, v kakšni meri je mogoče ob izvedbi predvidenih projektov pričakovati negativen vpliv na arhitekturno in krajinsko identiteto, je treba predhodno opredeliti pojme, ki so uporabljeni v Odlloku o strategiji prostorskega razvoja Slovenije. Navedeni so naslednji:

Arhitekturna krajina je tista prostorska enota, v kateri je zaradi specifičnih geografskih, kulturno-zgodovinskih, upravnih, socialno-ekonomskih, gospodarskih in drugih pogojev razvoja, predvsem pa zaradi zavestne gradnje in ohranjanja značilnosti bivalnega okolja, mogoče razpoznati enotna merila vseh vrst gradenj, ki sooblikujejo identiteto prostora.

Arhitekturna regija je območje povezanih arhitekturnih krajin, ki niso primerne za podrobno določanje sestavin arhitekturnega in naselbinskega oblikovanja, temveč so prikaz širših območij, v okviru katerih je v preteklosti nastalo in se do danes ohranilo nekaj splošnih skupnih posebnosti.

Izjemna krajina je naravna ali kulturna krajina, ki izkazuje visoko prizoriščno vrednost kot odraz svojevrstne zgradbe, praviloma z navzočnostjo ene ali več naslednjih sestavin: edinstvene rabe tal, ustreznega deleža naravnih prvin in/ali posebnega naselbinskega vzorca.

Razvoj krajine je preurejanje, obnavljanje ali ohranjanje prostorskih razmerij v krajini, zaradi umeščanja novih ali posodabljanja obstoječih dejavnosti, z upoštevanjem zatečenih naravnih in kulturnih značilnosti v krajini.

Na osnovi predhodne analize slovenskega prostora je bilo izdelanih več pomenskih študij, ki so postale osnova za specifično opredelitev, da naj bi bila tudi v Sloveniji, podobno kot v večini evropskih držav, "upoštevana nenadomestljiva vrednost evropske naravne in kulturne dediščine in še zlasti dediščina kulturnih krajin ter stavbna dediščina kot integralni del prostorske politike in kot pomemben potencial" [Territoriale Agenda der Europäischen Union, Berlin, 15./16. marec 2007, čl. 5. - Agendo je podpisal slovenski minister za okolje in prostor skupaj še z "Leipziško karto za trajnostno evropsko mesto" in je začela veljati z listino "Final Recommendations – European Forum for Architectural Policies", dokončano v Hamburgu 27. 4. 2007.].

Za slovenski prostor so tako nastale strokovne osnove "celostnega varstva", ki so nadgradile vse preozko odmerjene cilje varstva (posebej zaščitene) kulturne in naravne dediščine ter kulturnih in naravnih spomenikov. Pomemben preskok v tej smeri je bila ugotovitev, da teh največjih vrednot nikakor ni mogoče zaščititi ali celo ohraniti brez upoštevanja njihovega vpliva na prostor oziroma obratno brez upoštevanja posledic neustreznih sprememb prostora, ki lahko uničijo kulturni ali naravni spomenik, čeprav vanj neposredno ne posežejo.

Področje celostnega varstva stavbne in naselbinske dediščine pomeni razširitev pomena ozko omejenega varstva "kulturne dediščine", ki jo rešujejo le strogi varstveni ukrepi v omejenem obsegu, na tisti del obstoječih, že zgrajenih vrednot, ki ga poleg izbranih spomenikov sestavlja široka lestvica od ruralnih krajin do naselbinskih jeder in ki so vse sestavine vsakodnevnega življenja in okolja. Zlasti je ta širši del pomemben kot okoljska in kulturna vrednota, ki je pomembna tudi kot investicijski cilj za visoko kakovostno bivalno okolje in za posebne dejavnosti turizma, rekreacije ipd.

Področje celostnega varstva obsega naslednji dve skupini dejavnosti:

aktivno prenavo varovanih, kakovostnih in degradiranih delov stavbne in naselbinske dediščine, celostno varstvo kulturnih vrednot v prostoru.

Obenem s splošnimi cilji smotrnega usmerjanja preobrazbe prostora in vzdržnega razvoja je postala prenova, ki hkrati ohranja že ustvarjene vrednosti, prednostna naloga – ne le kot metoda razvojnega varstva formalno varovane kulturne in naravne dediščine, ampak ker povezuje prenavo prostora (krajine, naselbinskih ali poselitvenih vrednot), prenavo novejših grajenih struktur (recikliranje danih, identitetno kakovostnih novejših naselbinskih in stavbnih vrednot) ter prenavo že prenovljenega (razvojni prenova ali stalen proces preнове) in je vgrajena kot izhodišče v celovit postopek smotrnega gospodarjenja in razvoja prostora.

Utemeljitev takega načrtovanja razvoja prostora, ki gradi iz že ustvarjenih vrednot in ki obenem varuje posebne kakovosti, od posameznih dosežkov do identitetnih ter specifičnih vrednosti, je cilj celostnega varstva stavbnih in naselbinskih vrednot, obenem pa zagotovilo, da bo razvoj prostora v Sloveniji primerljiv z evropskim.

Osnovna prednost slovenskega prostora je v relativno dobri ohranjenosti arhitekturno-krajinske identitete in njene povezanosti z naravnimi krajinskimi značilnostmi, kar velja za približno polovico ozemlja. To Slovenijo uvršča med tiste evropske države, ki naj bi bile v prihodnosti ne le "vrt Evrope", ampak tudi pomembna turistična in bivalna destinacija. Opredeljene so bile vrednostne stopnje in temeljne značilnosti posameznih krajinskih območij, kar je postalo kriterij za presojo primernosti posegov v prostor na državnem in regijskem nivoju z naslednjimi kategorijami, predstavljenimi v podrobni karti [V posebnih študijah, izdelanih na FA, na prošnjo MOP, Zavoda za prostorsko planiranje, ki jih je tudi objavil, sta v podrobnostih razčlenjena slovenski prostor in njegova identitetna vrednost v razmerju do arhitekture. Študije so postale poseben del izhodišč in meril za načrtovanje bodočih posegov v prostor in za ohranitev "prepoznavnosti Slovenije".]:

1. kategorija: 7 arhitekturnih krajin, pretežno naslonjenih na gorska in manj poseljena območja.
2. kategorija: 25 arhitekturnih krajin in 4 specifični deli krajin z negativno oznako; nekatere od krajin te kategorije so začele izgubljati svojo vrednost.
3. (negativna) kategorija: 42 arhitekturnih krajin, značilno razporejenih okrog večjih središč in vzdolž "prometnega križa" Slovenije. Nekatere med njimi so še ohranile dele prostora, ki ga je mogoče uvrstiti v 2. kategorijo.

Nevarnosti obravnavanega segmenta prostora izhajajo iz ugotovitve, da se arhitekturno-krajinska identiteta kot priznana vrednota vzdolž nastajajočega cestnega križa in zlasti še v okolici večjih mestnih središč splošno izgublja v poplavi nedoločljive in s prostorom nepovezane poselitve ter arhitekturne (ne) tipike. Obenem izgublja vrednost tudi formalno zaščitena najkakovostnejša kulturna in naravna dediščina, ker nima več tistega kakovostnega okolja, ki določa vrednost in ki je doslej dajalo največji pomen, saj postaja varovanje naravne in kulturne dediščine (ponovno) zoženi cilj ohranitve maloštevilnih kulturnih ali naravnih spomenikov. To je pokazala tudi študija o procesu izgubljanja (uničevanja) osnovnih identitetnih in okoljskih krajinskih vrednot.

Vznemirljiv je podatek, pridobljen z monitoringom prostora v zadnjih 10-ih letih. Območja srednje vrednostne kategorije so se zlasti na posameznih robovih vzdolž osrednjega cestnega križa, pa tudi v nekaterih drugih specifičnih okoljih (na primer kljub načrtovani ohranitvi kulturne krajine v akciji po potresu v zgornjem Posočju!), začela zmanjševati na račun izgubljanja prejšnje prostorsko identitetne razpoznavne vrednosti, povečuje pa se območje arhitekturno in poselitveno nerazpoznavnih in negativno izoblikovanih delov prostora.

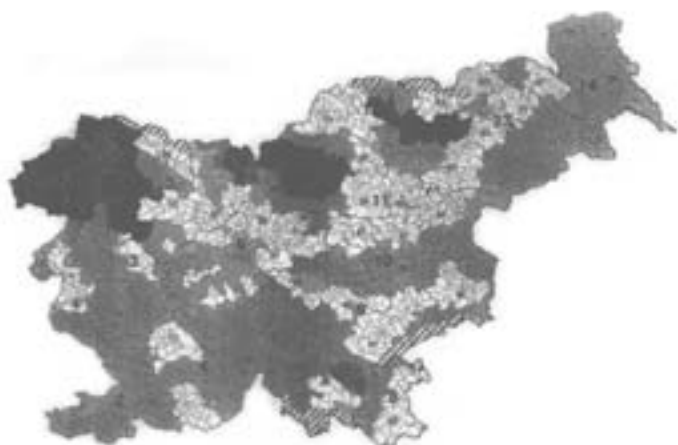
Po zbranih ocenah se je tako od leta 1993 do 2000 zmanjšala površina zelo pomembne srednje kategorije za 10 %, za naslednje desetletno obdobje pa je brez posegov v prostor, ki jih predvideva Resolucija 2007–2023, mogoče pričakovati izgubo naslednjih 10–15 % kakovostne kulturne krajine. To neposredno pomeni, da tu ni več mogoče pričakovati niti sodobnega "mehkega" in za okolje neobremenjujočega razvoja turizma, kakor koli vezanega na značilnosti kulturne in naravne dediščine, niti ni več tistih prostorskih kakovosti, ki bi zagotavljale razvoj ali ohranitev najkakovostnejših bivalnih okolij. Obenem so na nekaterih območjih, ki so sicer bogata s posameznimi kulturnimi spomeniki, zmanjšane možnosti celostnega varstva najpomembnejše kulturne dediščine, tako z likovno-prostorskega in pomenskega kot z ekonomskega vidika. Posamezni arhitekturni in naselbinski spomeniki ohranjajo le še muzejske funkcije ali kvečjemu izločene ekskluzivne vrednosti, zato se ne morejo več vzdrževati sami po sebi, saj niso več vezani na okolje, v katerem so doslej pomenili vrhunsko kakovost in najvišjo stopnjo na prostorski ali arhitekturni vrednosti lestvici [Analiza predvidevanja izgube prostorske identitete je bila prvič javno predstavljena v okviru mednarodnega posveta "Prostorska identiteta" 22. 3. 2007 v Olimju].

Če torej iz Resolucije povzamemo tiste predvidene posege v prostor, ki bodo neposredno vplivali na še ohranjena območja kakovostne krajine in bodo zato dodala že sicer predvidenemu

zmanjšanju njihove identitete še dodatne vplive, ostaja temeljno vprašanje, zakaj v resoluciji nikjer ni konkretno navedenih usmeritev, ki bi morale že v fazi podrobnega načrtovanja ustrezno upoštevati predhodno opredeljene kriterije za posege v prostor.

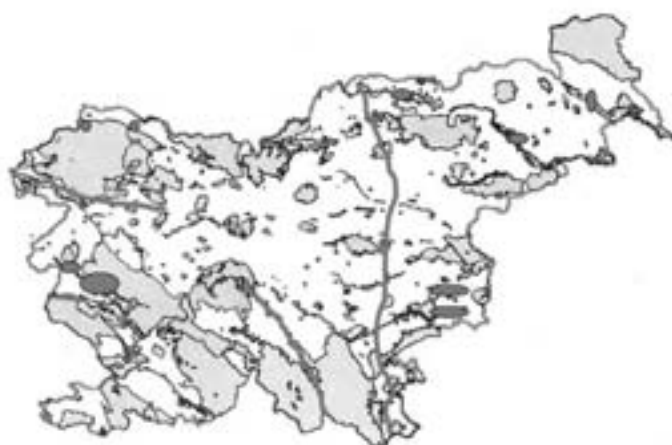
Največje posege v identitetne vrednote kulturne (naravne in arhitekturne) krajine bodo v tem načrtu povzročili – če izpustimo tako imenovani "dodatni avtocestni program" – neposredni in verjetno še bolj posredni vplivi "modernizacije državnega cestnega omrežja" (3.9.4.1) na prioriteth razvojnih oseh. Zahodna cesta med Škofjo Loko in Kobaridom bo tako posegla v neposredno območje Triglavskega narodnega parka, zlasti pa v najvišje ocenjeno kulturnokrajinsko območje gornjesoškega prostora. Izkušnje ali bolje rečeno negativne posledice takega posega je mogoče razpoznati v sosednji dolini na italijanski strani, kjer so z grobo "posodobitvijo" ceste proti Trbižu povsem razvrednotili velik del kakovostnega krajinskega prostora. Tudi posodobitev ceste prek Kočevja preseka dovolj kakovostno krajinsko območje in brez posebnih zahtev bo tudi tu nastalo veliko osiromašenje krajinske identitete. Tretja povezovalna os med Koroško in Belo krajino preseka tri kakovostna območja, znotraj katerih oziroma nanje posredno navezanih pa še nekaj posebej kakovostnih predelov vzdolž zahodne stranice Pohorja (med Dravogradom in Velenjem). Da so prav tu že začele delovati nekatere civilne iniciative, ki opozarjajo na previdnost in odgovornost, je jasen znak, da se morajo vsi načrtovalci dobro zavedati, da naj ne bi bil cilj izvedbe programov, ki jih razvija resolucija, le v goli kratkoročni ekonomski računici, ampak predvsem v dolgoročno premišljenih in s trajnostnim razvojem prostora uglasenih razvojnih projektih.

Vrsta posameznih projektov, vsak na svoj način, zmanjšuje vrednost prostora, za katerega je predviden. Med največje posege v kakovostne krajinske enote tako lahko štejemo "In Prime" v Vipavski dolini (s predvidenimi 650 ha pričakovanih

Slika 1: Stopnja ohranjenosti identitete in predvidena izguba identitetne krajine do leta 2010.

Figure 1: Level of preservation of identity and anticipated loss of landscape identity by 2010.

Slika 2: Prikaz možnih vplivov projektov Resolucije na program Natura 2000.

Figure 2: Feasible effects of projects selected by the "Resolution" on the Natura 2000 programme.

površin neposredne pozidave), "Phenix" ob letališču v Cerkljah (450 ha), "Megalaxia" pri Ptujju (ni opredeljena velikost!) in "Oko" v Pomurju (70 ha) so največji predvideni kompleksi neposredno znotraj identitetno kakovostnih arhitekturnih krajin.

V Vipavski dolini je tako značilen primer, kako najprej z dovolj grobo postavitvijo poteka avtoceste, nato pa s programi, kot je "In prime", načrtovalci sprostijo vse omejitve, ki naj bi ohranjale značilnosti te izjemne doline z značilnim poselitvenim sistemom ob robovih doline in posebno razporeditvijo arhitekturnih dominant po obronkih doline. Zato ni čudno, da se brez pomislekov pojavlja tudi ideja o postavitvi "najvišje steklene piramide na svetu" za letališki muzej, čeprav tak gradbeni poseg ni opravičen niti s simbolnega cilja vsebine, še manj z vidika upoštevanja nekkih vrednot prostora in kulturne dediščine. Podobno vprašanje se postavlja tudi pri Ptujju, s projektom Megalaxia, saj je to ne le izjemno značilna pokrajinska enota, ampak je nanjo navezana tudi izjemna struktura arhitekture, od mesta Ptujja samega in z njim povezane arheološke dediščine do anonimne arhitekture, ki opredeljuje krajinsko identiteto. Opisanim večjim posegom se potem pridruži še vrsta manjših. "Noordung" na Koroškem je na primer načrtovan deloma v že znižani kakovosti krajinskega prostora, deloma na območju visokih vrednosti.

Brez potrebe je na enem mestu ocenjevati vsak projekt posebej, saj bi bila za vsakega potrebna podrobna presoja. Vendar je mogoče opozoriti vsaj še na dva projekta, ki bosta na prvi pogled manj neposredno posegla v prostor, bodo pa zato širše posledice toliko močnejše – pričakovati je seveda, da bodo predvsem negativne! Najbolj značilen tak primer je gotovo načrtovan "Slovenski jadranski otok". O ekoloških posledicah za morsko biosefero je bilo že dovolj povedanega, manj pa o posledicah, ki bi jih imela taka koncentracija specifičnih dejavnosti na širši prostor. Izjemno majhno slovensko primorsko območje je že

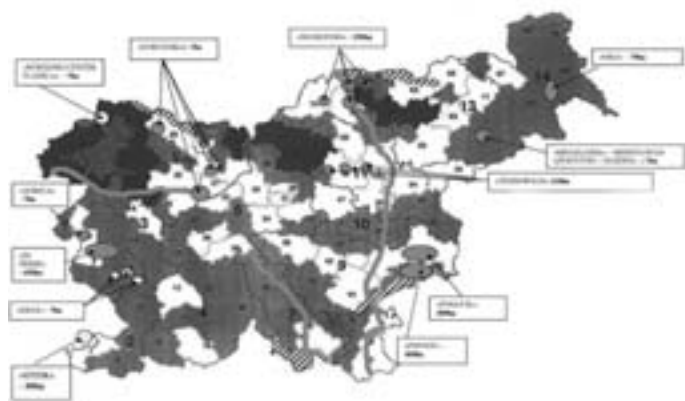
začelo doživljati pretirane posege vanj, v okviru njegovega še najbolje ohranjenega osrednjega dela (razen v Piranskem zalivu ...) pa se bo kot izhodišče za delovanje takega objekta (pribl. 100 x 300 m) na obali moralo vzpostaviti ustrezno dopolnilno infrastrukturo, od cest, parkirišč do vseh drugih dejavnosti. Podobne rezultate je mogoče pričakovati tudi vzporedno s projektom "Gorica" – ali bolje "mega igralniškega središča", pri katerem nihče ne upošteva širšega vpliva na prostor. Ta v obeh primerih ne bo le problem identitete vidnega prostora, ampak tudi vsebinske ter okoljske problematike.

Podobne, čeprav morda manjše probleme bodo ob preozkem načrtovanju in ob neupoštevanju v začetku navedenih izhodišč povzročili tudi projekti, ki se navidezno "prijazno" vključujejo v prostor. Opozoriti je treba zlasti na projekta "Nordijski center Planica" in "Kras". Oba sta zasnovana znotraj najkakovostnejših krajinsko-identitetnih območij. Čeprav je mogoče, da bo v okviru projektov zmanjšan neposreden negativen vpliv na prostor in arhitekturno identiteto, so možnosti, da postanejo posledični vplivi, ki ne bi bili ustrezno reševani že v okviru osnovnih načrtov, huda obremenitev za okolje in naravno ali kulturno dediščino.

Presoja v razmerju do "Operativnega programa upravljanja območij Natura 2000"

Kot dodatno opozorilo je treba primerjati še medsebojne vplive projektov Resolucije na poseben projekt Slovenije: Natura 2000, ki je sicer še v obravnavi kot predlog Operativnega programa upravljanja območij Natura 2000. V njem je kot cilj postavljeno predvsem "upoštevanje ohranjanja okolja in živalskih vrst" [Program slovenskega dela pristopa k nadnacionalni direktivi EU Natura 2000 je bil objavljen v Uradnem listu RS 49/2004.]. Čeprav to ni neposredno navezano na ohranitev identitete ustvarjenega okolja (kulturne krajine, arhitekturne identitete itd.), pa je z njim posredno dovolj močno povezano in bi zato ustrezen odnos med tem programom in programom Resolucije moral biti vključen v vsak projekt.

Če ponovno skušamo prikazati predvidene posege v prostor, kakor jih predvideva Resolucija, se tudi tu pojavijo določeni deli prostora kot problemske rešitve. Vezane so v veliki meri na iste projekte kot v primerjavi z identitetnimi krajinami, vendar je tu že mogoče zaznati določene odmike. Ali so ti nastali zaradi prednostnega upoštevanja Resolucije, ni mogoče ugotoviti, gotovo pa je nekaj območij, ki so v sedanji zadnji verziji Nature 2000 že podlegli prednostim čistega kratkoročnega ekonomskega preverjanja možnih posledic nekaterih projektov iz Resolucije. To velja zlasti za zahodni krak obnovljenih cest skozi zgornjo Soško dolino, za začetni del ceste čez Kočevje in za skrajni severni ter južni del ceste od Koroške do Bele krajine. Zakaj so tu za Naturo nastala tako razredčena območja, ni povsem jasno, gotovo pa to ni usklajeno z uvodno primerjavo v odnosu do Strategije prostorskega razvoja Slovenije. In ker je identiteta prostora (krajine) odvisna predvsem od skupne vrednosti naravne in ustvarjene dediščine, s tem pa tudi od "ohranjanja okolja in živalskih vrst", kot to navaja program Nature, je mogoče pričakovati, da bodo tudi v tem pogledu posledice predvsem okoljsko negativne.

Slika 3: Prikaz vpliva izbranih projektov na krajinsko identiteto.
Figure 3: Impact of selected projects on landscape identity.

Vpliv novega Zakona o prostorskem načrtovanju na izvedbo projektov Resolucije

Končno se je treba ozreti še na najnovejše pogoje zakonodaje, ki naj bi v bodoče veljali za načrtovanje posegov v prostor [Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt), Uradni list RS 33/2007, str. 33. - V novem zakonu je povzetih več evropskih usmeritev, kot so "načelo ohranjanja prepoznavnosti prostora" (8. člen), "načelo vključevanja varstva kulturne dediščine" (9. člen) itd., ki so upoštevana pri analizi vplivov]. Novi Zakon o prostorskem načrtovanju in z njim povezani podzakonski akti (pravilniki ...) iz Strategije povzemajo tudi naslednja izhodišča:

"Državna in samoupravna lokalna skupnost morata s prostorskim načrtovanjem omogočiti kakovostno življenjsko okolje s takšno rabo prostora, ki ob upoštevanju dolgoročnega varovanja in ohranjanja narave in trajnostne rabe naravnih dobrin in drugih virov ter celostnega ohranjanja kulturne dediščine omogoča zadovoljevanje potreb sedanje generacije ter ne ogroža zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij." (čl. 4)

Kot posebna razlaga načina pristopa je določena "celovita prenova (ki) je zbir različnih dejavnosti, s pomočjo katerih se z ustreznim prostorskim načrtovanjem zagotovi ... (vse potrebne) razmere na določenem območju, s pomočjo katerih se znova zagotovi ohranitev grajenih struktur in oživi urbana in druga območja. Celovita prenova se na območjih kulturne dediščine izvaja ob ohranjanju prepoznavnih značilnosti prostora in vrednot posameznega območja."

V novem zakonu je vrsta zahtev, ki obvezujejo izdelovalce načrtov, da so vsi posegi v prostor odvisni od predhodno določenih vrednot in načina njihovega varstva (ohranjanja), tako da je v podrobnih navodilih poleg dosedanje oblike skoraj "svobodnega" sistema načrtovanja za predhodno določena območja ali naselja postavljena obvezna oblika načrta kot "celovita prenova". Temeljna navodila so prenesena iz predhodnega Odloka o strategiji prostorskega razvoja Slovenije, vse pa je povzeto v podrobnih "Pravilnikih" na državni, regionalni in občinski ravni, ki so v izdelavi in praktični preizkušnji sredi leta 2007. Iz besedil ob posameznih projektih v okviru Resolucije ni mogoče razbrati, da bi bili posamezni predvideni posegi v prostor kakor koli vezani na zgornje zahteve, zato je pričakovati, da bodo odločitve o izvedbi posameznih ciljev tudi v tej smeri negativno vplivale na slovenski prostor in postale vzorec, kako je mogoče obiti splošno dogovorjena merila o kakovosti prostora na račun kratkoročnih ekonomskih dosežkov.

Sklep

Če torej primerjamo predhodne strateške odločitve o odnosu do prostora Slovenije ter najnovejše mednarodne dogovore (zlasti na evropski ravni) in načrtovane posege, kakršni so v posameznih projektih navedeni v obravnavani Resoluciji, je povsem jasno, da bi brez skrajno tankočutnega načrtovanja posegov v prikazane problemske dele prostora v naslednjem desetletju znova izgubili izjemen delež identitetno kakovostnega okolja. Zato je treba opozoriti, da so predlagani projekti ekonomsko kratkoročno sicer lahko pozitivni, a da bi bila njihova nepremišljena izvedba v dolgoročnem pomenu skrajno škodljiva! Resolucija bi veliki večini projektov, hkrati z njihovo tehnološko in ekonomsko

izvedbo, morala zagotoviti tudi ustrezno kakovost vključevanja v okolje in prostorsko identiteto. Študija je bila posredovana tudi Direktoratu za okolje in prostor, z opozorilom, da bi morala biti njegova vloga in odgovornost neprimerno večja, kot je to navedeno v Resoluciji. Podobno opozorilo bi moralo biti naslovljeno še na ustrezne strokovne kroge.

Viri in literatura

- Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (OdSPRS), Uradni list RS 76/2004;
- Natura 2000, Uradni list RS 49/2004 in 110/2004;
- Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt), Uradni list RS 33/2007;
- Territoriale Agenda der Europaeischen Union, Generaldirektoren-Treffen am 15./16. Maerz 2007, Berlin;
- Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2023, RS, Služba vlade Republike Slovenije za razvoj, sprejela Vlada RS na seji 12. oktobra 2006;
- Fister, P. et al. (1993): Arhitekturne krajine in regije Slovenije, Poselitev 2, MOP RS Zavod za prostorsko planiranje, Ljubljana.
- Fister, P. et al. (2001): Celostno varstvo stavbnih in naselbinskih vrednot v prostorskem razvoju, Strokovne osnove za prostorski plan poselitve – sistem poselitve, FA UL, MOP RS, Ljubljana.